

Introduktion til Shaping og brugen af klikker.

Af Klikkerinstruktør Sussan Svane Jensen

Efter at jeg har taget hul på serien om træning af tricks, har jeg fået flere opfordringer om at lave en artikel omkring brugen af lokning, shaping og klikker i træningen.

Først lidt begrebsforklaring:

- **Klikkeren** er en lille firkantet kasse med et stykke metal inden i, som man har i hånden og med tommelfingeren kan få til at sige klik meget hurtigt.
  - I stedet for klikkeren kan man bruge et ”klik”ord, f.eks. **DYGTIG, HAPS, GUF eller lign!**
  - Klikkeren eller Klikordet bruges til at fortælle hunden at det den lige gjorde, var korrekt. (*Man tager et ”billede” af adfærden*).
  - **Et klik er ALTID lig med Belønning.**
  - Man arbejder mod at forlænge tiden, før hunden skal belønnes, ikke mod **at fjerne belønningen**.
- **Belønning** er noget hunden er rigtig glad for, det kan være *Guffer, genstande (Bold, Handske e.l.) eller social kontakt med føreren*
- **Guffer** Skal være små, bløde, nemme at sluge og **MEGET populære hos hunden**. Eksempelvis; skinketern, køgt lever, cocktailpølser, frolicbidder, oksekød, m.m.
- **Timing** er indstillingen af ens egen reaktionstid, fra hunden gør som man ønsker, til man får afgivet klikket.
- **Lokning** er når man med en godbid eller genstand lokker hunden til at udføre en given handling.
- **Shaping** er frit oversat at forme hunden eller hundens adfærd og kan inddeles i flere niveauer
  - **Frishaping**, her belønner man adfærd hunden selv finder på. F. eks Dæk eller at samle ting op.
  - **Dirigeret shaping** vil sige at man ved target eller ledende bevægelser får hunden til at gøre det man ønsker.
  - Man kan begynde med at lokke og fortsætte med at shape.
  - **Kold Shaping** – klik alt – kreativitet.
  - **Forfining** af allerede indlært adfærd.
- **Opdeling af øvelser**, med klikkertræning opdeler man alle øvelser i små intervaller og træner dem separat inden man til sidst sætter dem sammen i en **kæde**.

Når man klikkertræner, arbejder man på at hunden selv finder ud af hvad man ønsker af den, såkaldt **operant indlæring**. *Operant indlæring/betingning* er læren om hvordan handlinger formes af deres konsekvenser. Hvilket på godt dansk vil sige, at belønner man på det rigtige tidspunkt, når hunden gør det man ønsker, så finder den hurtigt ud af at det kan betale sig at tilbyde den type adfærd. Man *klikker for den ønskede opførsel og ignorerer den uønskede*. Man kan herved både **etablere** og **fjerne adfærd**. Dette er også kendt som **positiv forstærkning**. Hvor effektivt du kan forstærke afhænger af: **Timing – hvornår belønnes, Kriterium – Hvad belønnes og Frekvens – hvor tit belønnes**.

Her skal huskes at man får hvad man klikker for, ikke hvad man ønsker. ALT kan trænes, selvfølgelig inden for hundens fysik.

Klik og beløn er en læringsproces både for hund og fører, både klik og belønning forstærker adfærd, klikket stopper adfærd, men det har betydning hvor, hvornår og hvordan hunden får belønningen. Så klik for action og beløn for position.

Betingning af Klikkeren.

Man skal starte med at **betinge klikkeren**, dette gøres ved at man sætter/stiller sig med en håndfuld guffer/belønning og klikkeren - sammen med hunden et fredeligt sted og er koncentreret om sig selv og hunden.

Man starter med at klikke og hver gang man klikker, giver man straks hunden en belønning.

Her skal man huske *ikke bare at klikke mens hunden sidder foran en*, men også mens den *indtager andre positioner*, da man ellers nemt kan lave en "stirrehund". Altså en hund der hver gang man finder klikkeren, sætter sig ned og venter intenst på at blive klikket for at sidde foran en.

Når man har klikket og givet belønning ca. 10 gange, tjekker man om hunden har forstået at hver gang der bliver klikket, så kommer der en belønning, dette gøres ved at lave et kontrolklik. Man klikker og kigger hunden på en, får den en belønning.

Kigger den, er man klar til at starte klikkertræning.

Kigger den ikke, så starter man forfra efter en lille pause.

Når klikkeren er betinget kan man starte med at træne en øvelse hunden allerede kan, f.eks. Sit. Hver gang hunden reagerer korrekt får den klik og belønning. Denne starttræning er en god måde at få lært sig selv *timing* i forbindelse med afgivelse af klikket. Hvis man starter på en allerede indlært øvelse, skal man huske at starte med at klikke for det hunden kan, altså ikke forvente mere af den, snarere mindre.

Har man allerede en kommando på øvelsen kan man starte med at bruge den.

Succesraten.

Man skal regne med at før man øger kravene til den øvelse man er i gang med skal hunden gøre det rigtige ca. 8 ud af 10 gange. Dette kaldes en succesrate. I denne artikel er succesraten altid 8/10, det vil sige at inden jeg hæver kravet til mine øvelser, så skal hunden gøre det nuværende delmoment korrekt 8 ud af 10 gange.

Signaler og Kommandoer

Sæt først signal/kommando på øvelsen/delmomentet, når hunden har forstået hvad du ønsker af den. Ellers kan den misforstå signalet/kommandoen og tro du mener noget andet end du egentlig gør. Hundesprog er signalorienteret ikke verbalt og hunde forstår altså ikke dansk, men de kan lære mange forskellige verbale kommandoer at kende. Så hold dine verbale kommandoer entydige og ikke for lange, det gør det væsentligt nemmere for hunden. Husk også altid at bruge de samme visuelle signaler, hvis du bruger f.eks. håndkommandoer..

Udskiftning af signal;

- Gentag det nye signal lige før det gamle uden pause imellem.
- Gentag det nye signal og træk tiden en anelse inden det gamle signal gives
- Hunden reagerer på det nye signal

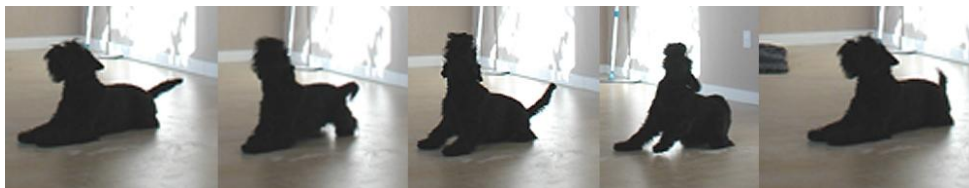
Etablering af adfærd.

Når man skal etablere en adfærd, gør man det at man øger belønningsfrekvensen på netop denne type adfærd, det vil sige, hvis jeg nu gerne vil have en hund til at **dække**, så får den **mange** klik og belønninger (Herefter **K&B**) for at **dække** eller for at *nærme sig dæk*. Igen husk at opdele øvelsen, eller fri/kold shape. Senere i artiklen er et eksempel på opdeling af en øvelse.

Et Nemt sted at starte, er med indlæringen af **stå**, her sørger man for at blive ved med at **K&B hele tiden** mens hunden **står**, *gør den andet, får den ingen K&B* (ignorering). Når hunden selv tilbyder stå, sætter man kommando og evt. håndtegn på. Herefter kan man gå over til at træne på at hunden står i længere tid, mens føreren forlader den m.m.

Hvis man vil fjerne en adfærd, kan man lade være med at belønne for den (man udbrænder adfærden), indlære en anden adfærd i stedet og man kan helt lade være med at reagere på en given adfærd, fuldstændig lade være med at se hunden. Afstraffelse er allersidste udvej.

Kold Shaping er simpelthen lig med, at man klikker og belønner for alt hvad hunden gør. Dette er en metode til at udvikle hundens kreativitet. Da den jo får belønninger for alt hvad den gør, øges lysten til at finde på nye ting. Dermed får man tilbud om en hel række ting, der nogen gange alle udspringer af den samme øvelse, som Theas lille startnummer herunder, det er en typisk startkæde, når vi skal til at arbejde, *"for hvad er det mon mor vil have mig til, jeg prøver lige en hel masse"*. I denne serie indgår, **2 dæk, halse, starten på nej, samt se til højre og venstre**.

Ved at **Frishape** (Klik og Beløn) for adfærd hunden gør af sig selv, kan man fange mange nyttige ting, f.eks. HALSE, DÆK eller NEJE. Jeg har bl.a. fanget Theas "fald død om" øvelse og Julies "du har noget på næsen" som I vil se i senere numre, ved at frishape på ting hunden har gjort af sig selv. Når hunden begynder selv at tilbyde denne type adfærd, når man træner, er det på tide at sætte en kommando på den, dette gøres ved at sige kommandoen inden man klikker. Bag efter kan man hvis man har lyst sætte yderligere krav til det allerede indlærte.

I **Dirigeret Shaping** bruger man bevægelser og/eller **Target** til at føre hunden til det man ønsker sig af den inden man klikker og belønner. Et **Target** er en ting hunden har lært at den skal røre ved

enten med næsen eller en eller flere poter. Meget brugte Target er; *finger/hånd, Musemåtte, felter på feltforhindringer i agility, Targetstick (en forlængbar pind, med en markering i enden)*. Man bruger Target til at få hunden placeret korrekt i forhold til det man ønsker. Kan bl.a. bruges til fremsendelser, feltforhindringer, spring, plads, lineføring, m.m.

Lokning, jeg starter næsten alle øvelser op med en eller anden form for lokning, enten med targets eller belønninger, se eksemplet med pladsøvelsen længere nede. Lokning med belønning bruges kun 3-4 gange inden det ligger ”væk” og kun bruges som belønning. Targets kan bruges i meget længere tid. Jeg bruger ikke lokning, når jeg kold eller frishaper. Lokning er en god metode at komme i gang med, men den kan være svær at vænne føreren fra igen. Hundene finder relativt hurtigt ud af at belønningen er et skridt længere væk.

Opdeling af øvelser og forfining.

Man kan med klikkeren **forfine** helt ned i detaljer, f.eks. om hunden skal sidde ½ cm mere til højre eller venstre, dette gøres ved langsomt at kræve mere af hundens korrekthed.

Et eksempel på opdeling af en øvelse og forfining af indlæring er pladsøvelsen, hvis man vil indlære en plads, hvor hunden går højre bagom til venstre plads. Så kan det foregå sådan her.

Succesraten er også her 8/10, K&B for hver gennemgang af hvert enkelt skridt.

1. Hav hunden foran dig og en belønning i højre hånd. (belønningerne lægges i lommen eller i en skål på et bord efter de første 3-4 gange)
  - 1.1 Klik og beløn for at hunden kommer mod din højre side.
  - 1.2 Klik og beløn for at hunden bevæger sig længere om bag ved dig
  - 1.3 Klik og beløn når hunden er bagved dig.
  - 1.4 Klik og beløn når hunden kommer op på din venstre side.
  - 1.5 Klik og beløn når hunden kigger på dig.
  - 1.6 Klik og beløn for enhver tildens til at sætte sig.
  - 1.7 Klik og beløn for en god pladsposition
  - 1.8 Klik og beløn for mere korrekte pladspositioner
  - 1.9 Finpuds indtil du er tilfreds med positionen, hastigheden og hundens arbejdsglæde.

Øvelser.

Timingsøvelser;

Sæt dig alene med klikkeren en bunke godbidder og et stopur. Start stopuret og tjek hvor mange godbidder du kan nå at flytte fra et sted til et andet, på 1 minut, husk du skal nå at klikke først og det skal foregå i den rigtige rækkefølge altså klik – godbid, klik – godbid, osv. Noter antallet ned og øv dig!

Lad en anden tabe et bundt nøgler og klik nøjagtig når de rammer gulvet, prøv gerne denne øvelse sammen med andre og se om I klikker samtidig!

Øvelser med hund;

Belønningsudvælgelse – Hvad er din hunds favorit belønning?

Du finder 10 belønninger frem, f.eks. *Bold, handske, frolic, lever, skinketern, cocktailpølse, pivedyr, skind, apportbuk, dig selv/ros, fysisk kontakt med føreren*). Og ligger det hele op på en række, med god afstand i mellem. Herefter lukker du hunden ind i rummet. I forvejen har du nedskrevet rækkefølgen af belønningsrækken på et stykke papir og er klar til at notere i hvilken rækkefølge din hund vælger belønningerne.

Denne øvelse er også god at lave med forstyrrelser på, f.eks. når man er ude blandt andre hunde og mennesker, da favoritbelønningen så kan være en anden end derhjemme.

Kreativitet – Hvad kan din hund med en papkasse?

En rigtig god øvelse til selv at lære noget om **operant indlæring** og **fri/kold shaping** er den såkaldte papkasseøvelse, hvor man simpelthen præsenterer hunden for en papkasse på gulvet og så klikker for alt hvad hunden finder på med denne papkasse. Det være sig **ALT fra at kigge på den til at bide i den og kravle ned i den eller op på den...** Her kan man også øve sig på først at indlære en adfærd og derefter aflære den igen eller indlære en anden i stedet.

Papkasseøvelsen bliver hurtigt en favorit hos hunden, alle mine elsker papkasser og Thea pakker gerne sig selv helt ned i dem, så man kun kan se næsetippen...

Frishaping – Kan potedask blive til giv pote?

De fleste hunde har det med at daske deres mennesker på låret eller hvor de nu kan komme til med poterne, Kan du få denne adfærd til at blive til noget, f.eks giv pote?

Den kan også blive til vinke, Give me 5/10, eller måske til at tage ting ud af dine hænder med poterne?

I artiklen deltager følgende hunde ;

Julie, welsh terrier på 2 år.og **Tempo**, schnauzer på 7 mdr.

Thea, Dværghund på 11 mdr. og **Tikki** på 3 år.

Louise modtager meget gerne billeder af Jeres TRICK-træning til bladet på bladet@dvaergschnauzer.dk eller pr post.

Ved spørgsmål om artiklen kontakt svava@schnauzers.dk